

gisk gennemgår de faser af krigen, hvor banerne spillede en rolle. Kilderne har fortrinsvis været trykt litteratur; men den sammenstilling af de spredte oplysninger, der har fundet sted, har givet et uprætentøst, men udmærket billede af krigen, set fra en side, der ikke før har været forsøgt.

Finn H. Lauridsen.

Ellen Strange Petersen (red.): Kvindene og valgetten. (Schultz, 1965). 275 s.

Bogen er udgivet i anledning af 50-året for 1915-grundlovens indførelse af kvindelig valgret til folke- og landsting. Det er ikke et videnskabeligt grundlæggende arbejde, der sigter mod at bringe nye resultater inden for historie eller politisk videnskab; men derimod søger det at give alsidig oplysning om den udvikling, der førte frem til valgettens opnåelse, og dernæst om, hvordan den blev udnyttet. Dette formål opfylder bogen.

En historiker, amanuensis Birgit Busch lægger for med et stort afsnit »Den danske kvindesags historie til opnåelsen af den politiske valgret«. Der gribes kort tilbage til Danske Lov, men hovedvægten er naturligvis lagt på tiden efter 1860/70, og selv om det ikke glemmes, at afsnittet hedder kvindesagens historie, er det her navnlig den politiske ligestilling, der er emnet. Det er en god og klar oversigt; måske burde visse forhold og personer have været præsenteret fylligere i betragtning af den vide læserkreds, man henvender sig til. Undertiden forekommer der også nogle små unøjagtigheder, som kan overraske.

Efter dette afsnit skriver en politiker og ledende kvindesagsforkæmper, Kirsten Gloerfelt-Tarp, om »Kvinderne i Rigsdagen«. Der gives dels en række statistiske oplysninger om kvinderne og rigsdagsvalgene og om kvin-

dernes arbejde på rigsdagen, dels karakteristikker af kvindelige politikere. Det er et meget vanskeligt emne at behandle, ikke mindst fordi kvinderne ikke først og fremmest er valgt som kvinder, eller til at være kvinder på rigsdagen. Når det f. eks. anføres, at kun få kvinder har været i finansudvalget, så må man spørge, om det er tilfældigt (der er jo så mange politikere, der ikke kommer i finansudvalget), eller om der er nogen særlig grund dertil. Der kunne nævnes andre eksempler, hvor forfatteren anfører sådanne forhold, men undlader at tolke oplysningerne, hvilket må være et rimeligt krav, når de fremlægges.

Bogen slutter med to mindre afsnit. Journalist Karin Beck skriver mere konstaterende end behandlende om »Kvindeinteresser i lovgivningen 1915-65«, og translatør Guldborg Chemnitz skriver fint om »Kvinden i Grønland«.

Vagn Dybdahl.

C. V. Bramsnæs: Erindringer. (Fremad, 1965). 245 s.

Erindringer kan søge deres berettigelse på flere områder. Gælder det en politikers vil historikeren navnlig spørge efter: bringer de nyt, tegner de et politisk miljø, eller øger de vort kendskab til forfatteren? I alle tre retninger falder C. V. Bramsnæs erindringer stort set igennem; mindst gælder det for det sidste, og det skyldes mere, hvad der ikke står.

Bogen begynder med barndom og ungdom, og derefter kommer de forskellige afsnit af Bramsnæs' politiske liv: genforeningsspørgsmålet, Landmandsbanksagen og de to finansministerperioder. Ind mellem dette er der kapitler om Den internationale Arbejdsorganisation, om AOF og om Norden. Stort set siges der ikke noget, som historikeren ikke kender eller let kan skaffe sig at vide om de forskellige begivenheder; om forholdene inden for partiledelsen, i mini-

strenes indbyrdes forhold eller en ministers daglige arbejde siges der heller ikke meget. Denne utilbøjelighed til at meddele erindringer ud over det kendte kan måske tages som et udtryk for forfatterens personlighed; om det studse i hans væsen; om hans tilbøjelighed til at lægge sig fast på generelle linjer og ikke bøje disse efter en vurdering af enkelttilfældene findes der også vidnesbyrd.

Der kunne endelig være grund til at spørge, om bogen har en funktion som et alment oplysende skrift om politisk historie. Også på dette område er bogen lidet tilfredsstillende; for den, der ikke kender periodens historie, mangler der som oftest den fornødne almene baggrund.

Vagn Dybdahl.

Bjørn Svensson: Derfor gik det sådan 9. april. (Branner og Korch, 1965). 249 s.

Allerede i 1946 udgav redaktør, cand. polit. Bjørn Svensson en meget instruktiv bog »Fuld besked om 9. april. En oversigt over kommissionsundersøgelsens resultater og en vurdering af dem«. Som undertitlen angiver, var hensigten her at fastslå, hvad der skete i Danmark den 9. april 1940; den nye bog har et videre sigte. Den forklarer, hvorfor stormagternes interesse samlede sig om Danmark-Norge i det første krigsår, og hvordan operationerne blev planlagt; endvidere redegør den for Danmark og Norges udenrigspolitiske situation og forsvarsmuligheder. Allerede gennem dette siges, hvorfor der kom en 9. april; efter dette behandles begivenhederne i de to lande og derved klargøres, hvorfor det den dag gik, som det gjorde.

Bjørn Svensson har ikke fremdraget nyt kildemateriale. For Danmarks vedkommende er aktstykkerne i den parlamentariske kommissions beretninger hovedkilden; for de andre

nordiske landes vedkommende de tilsvarende officielle aktstykkksamlinger. Baggrund og begivenheder hos stormagterne er behandlet med benyttelse af de forskellige fremstillinger, der er kommet i de senere år, især Walter Hubatsch' store og detaljerede »Weserübung«. For så vidt angår begivenhederne i Danmark har forfatteren stort set kunnet opretholde sine synspunkter fra 1946; men det fremgår uomtvisteligt, at det kun er sket efter en nøje efterprøvning; begivenhederne i Norge er meget overskueligt behandlet ud fra Hubatsch og norske krigshistorikeres arbejder. Overalt foretager forfatteren en særdeles ædruelig vurdering af begivenheder og af de muligheder, lederne havde for at disponere anderledes, end de gjorde. Hovedresultatet bliver, at begivenhedsforløbet i det væsentlige næppe ville være blevet anderledes, selv om den danske politiske og militære ledelse havde disponeret på anden måde. Det skydes dog ret stærkt frem, at hærledelsen unødigt lod sig overrumple. Selv om det netop var dens hovedopgave ikke at lade sig overrumple, må det dog nok anføres, at fejlene næppe var større end de fejl, der blev begået i andre stabe under krigen – også den tyske; men Danmarks geografi og kampstyrkernes ringe størrelse gav ikke nogen mulighed for at rette fejlene.

Bjørn Svenssons bog er velskrevet og har en styrke i den fyldige baggrund, den giver. I det hele en bog, som fortjener at blive læst langt uden for historikernes kreds.

Vagn Dybdahl.

Albert Johansen (red.): Af landsby-skolens saga. Udgivet af Danmarks Lærerforening i 150-året for skoleanordningerne af 1814. (Universitetsforlaget i Århus, 1964). 245 s.

Da man i 1914 fejrede 100 året for skoleloven, udsendtes et stort fest-